

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Viktor Fischl / Avigdor Dagan

muž dvou jmen

Lucie Volná

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Viktor Fischl / Avigdor Dagan

muž dvou jmen

Lucie Volná

Vedoucí práce:

Mgr. Věra Tydlitátová Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Viktor Fischl / Avigdor Dagan, muž dvou jmen“ zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 17. 4. 2017

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Věře Tydlitátové Th.D., za její užitečné rady a čas, který mi věnovala při řešení daného tématu.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Viktor Fischl.....	3
2. 1 Dětství.....	4
2. 2 Život v exilu.....	6
2. 3 Život v Izraeli a diplomacie.....	8
3 Tvorba.....	11
3. 1 Raná tvorba.....	12
3. 2 Exilová tvorba.....	14
3. 3 Próza.....	17
3. 3. 1 Téma holocaustu.....	20
3. 3. 2 Téma Bůh a víra.....	24
3. 4 Překladatelská činnost.....	27
4 Ocenění a vyznamenání.....	28
5 Závěr.....	30
6 Seznam použité literatury.....	31
7 Resumé.....	33

1 Úvod

Viktor Fischl byl velmi výjimečný a nenahraditelný umělec 20. století. Byl český a izraelský básník, prozaik, překladatel a publicista.

Byl spisovatelem se silnými židovskými kořeny, který se celý život snažil bojovat za spravedlnost, lidskou rovnost a lásku.

Ve svých dílech se Fischl věnoval důležitým tématům. Psal příběhy inspirované holocaustem a složitou situací Židů v období před samotnou válkou, během i po válce. Ve svých dílech popisoval vzpomínky ze svého šťastného dětství, výjimkou nejsou ani příběhy o rodině a rodném městě, ke kterému se rád vrací. Psal o velice významných setkáních se slavnými osobnostmi, se kterými měl to štěstí se potkat během svého života a postupně se spřátelit.

Jeho život i tvorba byly do značné míry poznamenány situací tehdejší doby. Zažil obě světové války, z nichž druhá světová válka se ho nesmazatelně dotkla. Stal se obětí antisemitismu. Před začátkem 2. světové války včas vytušil situaci, která se nevyhnutelně blíží, a se ženou emigroval do Anglie, kde se mimo jiné setkal s Janem Masarykem. Toto setkání postupem času přerostlo ve vzájemné přátelství a spolupráci. V roce 1947 se pak rozhodl vrátit do Prahy.

Druhou bolestnou vlnou, která ho zasáhla, byl nástup komunismu roku 1948. Díky této skutečnosti se rozhodl pro druhou emigraci, nyní ovšem do nově vzniklého židovského státu Izraele. Zde odstartoval svou diplomatickou kariéru na Ministerstvu zahraničních věcí, kde přijal své druhé jméno Avigdor Dagan. Jeho kariéra básníka a spisovatele šla na nějaký čas stranou, a to až do doby, než ukončil své diplomatické styky.

Cílem této práce je co nejvíce přiblížit život tohoto spisovatele, ať už českého básníka a publicisty Viktora Fischla, tak izraelského diplomata a prozaika Avigdora Dagana. Práce obsahuje stručné přiblížení děl jeho tvorby. Hlavním cílem je rozbor knihy *Dvorní šašci*, ve kterém se snažím poukázat na to, jak velice ho ovlivnily události 20. století, a v jaké míře se v dílech odrazila jeho osobnost.

Práce bude vycházet především z knih sepsaných na základě osobních rozhovorů s Viktorem Fischlem, především z knihy Dany Emingerové, která sepsala knihu s názvem *Dva životy; hovory s Viktorem Fischlem*. Dále bude čerpáno z knih Milady Kaďůrkové s názvem *Setkání s Viktorem Fischlem a Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*.

Důležité informace k mé práci jsou čerpány z primární literatury Viktora Fischla. Pro rozbor je zvolena první kniha z trilogie *Dvorní šašci*.

První část práce se věnuje osobnímu životu a dětství Viktora Fischla. Další část zahrnuje stručný popis života v londýnském exilu. Dále se tato část zabývá životem a diplomacií v Izraeli.

V druhé části je zahrnuta kapitola, která obsahuje přehled celkové celoživotní tvorby. Tato tvorba je rozdělena na tvorbu ranou, na tvorbu exilovou vytvořenou v Londýně, a na závěr na prozaickou tvorbu sepsanou v Izraeli po ukončení diplomatické kariéry.

V této části se podrobněji zaměřuji na témata, která se často opakují a pronikají do mnoha děl. Tato část nese i rozbor knihy *Dvorní šašci*.

Další část nabízí zajímavosti, jenž jsou spojeny s vynikající překladatelskou činností, a také nabízí souhrn mnohých ocenění, které spisovatel získal za svou celoživotní tvorbu a obětavost.

2 Viktor Fischl

Viktor Fischl se narodil 30. června roku 1912 v Hradci Králové, kde vystudoval klasické gymnázium a poté pokračoval na Karlově univerzitě v oboru práv.

Už během svých studentských let sepsal své první básnické sbírky a byl členem redakce týdeníku Židovské zprávy. Celý svůj život byl zastáncem sionismu a angažoval se i v československém parlamentu jako sekretář Židovské strany.¹

Ve 30. letech 20. století, po nástupu Hitlera k moci, se v celé Evropě probouzela nesnášenlivost k Židům a zároveň jejich zájem se přihlásit k židovství. Výjimkou nebyl ani Viktor, který se zúčastnil bohoslužeb jen ve významné dny a kterému byla osvětlena podstata židovství až Maxem Brodem.²

Před zahájením druhé světové války roce 1939 začala okupace Československa nacisty. Situace se postupně zhoršovala a Viktor byl nucen ihned jednat. Díky rychlému rozhodnutí emigroval do Londýna, kam za ním později dorazila i jeho manželka Stella. Z Londýna se mimo jiné snažil pomáhat Židům se získáním víz, která by jim umožnila vycestovat z okupované země. V Londýně se také setkával se židovskými organizacemi a vedl kulturní propagandu. Nejvýznamnější událostí Viktorova života v Londýně bylo setkání s Janem Masarykem a jejich následná osmiletá spolupráce. Po skončení 2. světové války se zúčastnil mírové konference v Paříži s Němci a souběžně vedl v Praze na ministerstvu oddělení, jenž připravovalo nutnou mírovou smlouvu s Německem.

Roku 1948 definitivně opustil Československo a emigroval do nově vzniklého židovského státu Izraele. Zde se nechal přejmenovat na Avigdora Dagona a tři desítky let sloužil jako diplomat. Pracoval jako velvyslanec v Japonsku, na Barmě, v Polsku, Norsku, Rakousku i Jugoslávii.

Své prozaické tvorbě se začal věnovat roku 1977 a roku 1990 se navrátil do Čech při příležitosti zlepšení diplomatických vztahů mezi Československem a Izraelem.

Jak on sám říká roku 1992: „Žil jsem dva životy. Viktor Fischl a Avigdor Dagan. Český spisovatel a izraelský diplomat. Praha a Jeruzalém. V té dvojí koleji už vidím něco jako svůj erbovní znak.“³

28. května roku 2006 Viktor Fischl/Avigdor Dagan ve věku 94 let v Jeruzalémě zemřel.⁴

¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 107

² HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 10

³ Tamtéž, s. 11

⁴ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 13

Za jeho život sepsal 66 českých publikací, 25 hebrejských publikací, 18 publikací v dalších jazycích a 17 překladů. V jeho pozůstalosti se dochovalo 115 rukopisů, které jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze.⁵

2.1 Dětství

Viktor Fischl pochází ze židovské rodiny, která žila v Hradci Králové. Oba rodiče pocházeli z pomezí Moravy a Slovenska, z Holiče při Moravě a Skalice blízko Hodonína. Oba také studovali na slovenských školách. Otec byl z chudé rodiny, na rozdíl od matky, která pocházela z poměrně zámožné rodiny. Otec Morič Fischl absolvoval obchodní školu v Kežmarku a důstojnickou školu rakousko-uherské armády.

Díky inzerátu hradecké továrny, která hledala korespondenta znalého maďarštiny, se přestěhoval spolu se svou nevěstou do Hradce Králové. V té době studovala na učitelském ústavu, který kvůli sňatku nedostudovala. Rok na to se narodil Viktor.

Nastal rok 1914 a začala 1. světová válka a otec byl povolán do války na srbskou frontu. Netrvalo dlouho a byl zraněn.⁶

„Ale byl to jen takový střajfšus, jak říkal, škrtnutí kulkou po kůži, které mi mockrát ukazoval.“⁷

Otec obdržel za zranění vyznamenání Signum Laudis⁸ a brzy byl z fronty odvolán do Záhřebu, kde do konce války řídil rehabilitační středisko pro raněné vojáky. Otec nechal poslat pro svou rodinu, která přijela do Záhřebu. V Záhřebu se roku 1917 narodila Fischlova sestra Emilie. Viktor si Emilie velice vážil. Když se v dospělosti provdala do Ameriky, onemocněla leukemií a následně zemřela, znamenalo to pro Viktora nesmiřitelnou ránu.⁹

Po válce se rodina Fischlů vrátila zpátky do Hradce, kde otec Morič začal podnikat. Založil zasílatelskou firmu, která se primárně zabývala spoluprací mezi Československem a Jugoslávií. Zpočátku firma skvěle prosperovala, ovšem jen do doby, než Morič vložil důvěru do špatného společníka a byl okraden. Tímto činem se Morič začal postupně zadlužovat a nikdy se z této situace již nevymanil.

⁵ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*, s. 14

⁶ Tamtéž, s. 16

⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 22

⁸ Tamtéž, s. 23

⁹ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 9

Tyto skutečnosti měly za důsledek, že mladý Viktor poznal i druhou, horší stránku života: „*Dodnes vidím před očima scénu, kdy ho maminka našla, jak sedí u stolu s revolverem v ruce. Vyrvala mu ho. Netušil jsem, co je to dluh. Jen jsem od té chvíle věděl, že život není jenom legrace.*“¹⁰ Je možné, že tyto nevyřešitelné dluhy přispěly k předčasné smrti Viktorova otce.

V roce 1922 Viktorovi přibyl další sourozenec, a to bratr Pavel Gabriel. I Viktora matka byla výjimečná žena. Nejen, že dokázala vytvořit harmonický a šťastný domov, dokázala se i postarat o tři děti a zoufalého muže, ale i přes tyto nesnáze založila sionistickou skupinu v Hradci, do které se sjížděli občané východních Čech. Zřejmě právě po ní zdědil Viktor vypravěčský talent

Po maturitě na škole v Hradci odešel Viktor studovat sociologii a práva na Univerzitu Karlovu, kde roku 1938 promoval.

Už v tuto chvíli si uvědomoval důležitost svého původu a směřoval ke svému poslání. Stal se parlamentním sekretářem Židovské strany a redaktorem týdeníku Židovské zprávy. Po náhlé smrti otce převzal všechnu hmotnou zodpovědnost v péči o ovdovělou matku a o své sourozence.¹¹

Roku 1939, kdy vytušil blížící se situaci, emigroval do Anglie, kam ho následovala později i jeho žena¹² a kde se stal blízkým spolupracovníkem Jana Masaryka.¹³

Ne všichni z rodiny měli to štěstí včas uprchnout. Začátkem války, kdy bylo Pavlovi (bratr) pouhých šestnáct let, žil po matčině smrti v Praze opuštěný. Jeho mládí bylo poznamenáno holocaustem. Nejprve se ocitl v koncentračním táboře Terezín, následně převezen do Osvětimi a poté dokonce přežil i pochod smrti.¹⁴

Jak řekl Viktor Fischl: „*Byl naštěstí mladý a Němci si potencionální pracovní síly drželi.*“¹⁵

Nekonečnou tyranii si bratr v Terezíně krátil chvilkami divadla, kterého se účastnil s ostatními vězňenými umělci. Divadlo ho natolik zaujalo, že ho nepustilo ani po válce, kdy spolupracoval s divadlem E. F. Buriana.

Když se v Československu roku 1948 dostal k moci komunismus, rozhodl se Pavel odejít do Izraele po stopách svého bratra Viktora. Pod jménem Jan Krása opustil roku 1949 ilegálně Československo a usídlil se v izraelském Tel Avivu.¹⁶

¹⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 23

¹¹ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 9

¹² EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 41

¹³ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 8

¹⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 18

¹⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 51

¹⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 18

2. 2 Život v exilu

15. března roku 1939 nastal Osudový den, kdy Němci začali okupovat Československo.

Viktor spolu se členy světové sionistické organizace vytušili, co bude následovat, a rozhodli se pro sepsání seznamu nejohroženějších československých Židů. Počet Židů vystoupal k číslu 70. Cílem bylo získat anglická víza pro cestu do Palestiny, která v tu dobu byla mandátním územím pod správou britské vlády. Naneštěstí pro vybrané Židy fungovaly v té době emigrační kvóty, které stanovovaly počty Židů z daných zemí, kteří se mohou přistěhovat do Palestiny. V roce 1939 byla kvóta plně vyčerpána po odchodu sudetských Židů. Nakonec se ovšem ukázalo, že pro konzulát nebylo problémem víza zařídit, důležitější ovšem bylo, za jak dlouho je toho schopný.

Vycestování do Anglie představovalo obrovské štěstí, které s sebou nicméně přineslo spoustu nástrah. Výjezdní povolení, na které se tou dobou čekalo poměrně dlouho, dostal Viktor za dva dny, a to díky svým přátelům. Tímto se jeho cesta stala skutečností. Nesl s sebou dva těžké kufry, ale neměl žádné peníze. Přicestoval pouze s lístkem první třídy koupeným ještě v Praze, který mu zajišťoval plavbu z přístavu Flisingen do Anglie. Když dorazil do Holandska, nevyhnul se zatčení¹⁷, vlak ho následně dovezl do úplně jiného přístavu, než plánoval. Zde byl nucen žebrať a přespávat na policejní stanici, aby byl následně za pomoci policie odveden k přístavu, který mu umožnil cestu do Londýna.

V Londýně se mu za pomoci Stelliných příbuzných dostalo pomocné ruky, kdy se spojil se světovou sionistickou organizací, která mu věnovala mnoho peněz a bez otálení vyřídili žádost o sedmdesát víz.¹⁸ Za jeho pomoci urychleně rozšířila organizace seznam na dvě stě jmen a všichni se dostali před začátkem války z protektorátu. Na listinu připsali i Stelliny jméno, která unikla těsně před válkou.¹⁹

Když splnil svůj úkol, bylo mu jasné, že tím to nekončí. Bylo nutné se pokusit o založení organizace, která bude podnikat záchranné akce mnohem většího rázu. Tato organizace měla za úkol zachránit co nejvíce Židů a poskytnou pomocnou ruku těm, kterým se dostane to štěstí uniknout ještě včas. Při příjezdu do Londýna se seznámil s jednou z vedoucích sionistické organizace paní Sieffovou, jež rozhodla o tom, že pro uskutečnění záchranných akcí musí vést Viktorovy první kroky k Janu Masarykovi.

¹⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 41

¹⁸ Tamtéž, s. 42

¹⁹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 36

Bylo výhodou, že Jan M. a paní Sieffová byli dobří přátelé a londýnský lid, dokonce i Chamberleinova vláda ho uznávala jako osobnost, bez které se nemělo nic odsouhlasit a rozhodnout. Především co se týče československých zájmů.²⁰

Když v létě roku 1940 zvítězili Němci nad Francouzi, Benešova vláda byla nucena přestěhovat své sídlo z Francie do Londýna. V tuto dobu se Jan Masaryk stal ministrem zahraničí a Viktor Fischl dostal nabídku k práci. Zpočátku fungoval jako prostředník sionistických světových organizací a postupem času byl stále více vytěžován. Byla mu svěřena kulturní propaganda, které zahrnovala spolupráci s britským parlamentem a tiskem. Sepsal velké množství článků, které byly otištěné v novinách, a pod svým vedením měl také mnoho filmařů.

Spolu s Viktorem žili v Londýně i ostatní českoslovenští umělci. Ve spolupráci s Františkem Langerem a Josefem Kodíčkem vznikl pod jejich dohledem exilový československý PEN klub.²¹

První český PEN klub byl založen roku 1925. Iniciátorem se stal Karel Čapek, který byl inspirován vznikem anglického PEN klubu roku 1921. Jedná se o sdružení členů, kteří vládou perem, scházejí se a debatují. Členové klubu se snažili docílit dodržování svobody slova a tisku.²²

Předsedou exilového PEN klubu se stal jmenovaný spisovatel František Langer a svou funkci zastával od roku 1942 do roku 1945. Sekretářem byl zvolen právě Viktor Fischl. Tento klub znamenal pro českou literaturu obrovskou podporu v době, kdy prožívala temné časy a kdy to nejvíce potřebovala. Členové PEN klubu editovali české knihy a podporovali českou hudbu i kulturu.

Co se týče lidické aféry, k této tragédii se vyjádřilo několik členů mezinárodního PEN klubu řadou jak lyrických, tak prozaických ohlasů. Sám Viktor Fischl zareagoval na tuto tragédii básní *Mrtvá ves*, kterou složil ihned poté, co se tyto smutné zprávy dozvěděl.²³

Viktor Fischl se prokázal schopným nejen jako sekretář a bojovník za českou literaturu a její odkaz, ale i jako organizátor mnoha festivalů, kulturních a hudebních akcí. Uskutečňoval mnohá shromáždění spisovatelů, které povzbudila a posílila sebevědomí českého národa.²⁴

Díky vzájemné spolupráci mezi Masarykem a Fischlem vznikala z pracovního vztahu postupem času vztah přátelský, který trval mnoho let. Viktor byl natolik okouzlen Masarykovými výroky, že začal se zapisováním osobních rozhovorů.²⁵

²⁰ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 7-8

²¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

²² O PEN klubu; *PEN Praha* [online]

²³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 48

²⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 37

²⁵ Tamtéž, s. 38

Díky tomu vznikla slavná kniha *Hovory s Janem Masarykem*.

„Myslím, že vím, proč mi důvěřoval a proč semnou mluvíval o mnoho věcech snad volněji než s jinými. Podobně jako on jsem nepatřil k žádné politické straně. A pak: jsem Žid a Masaryk měl pro Židy a vůbec sionisty slabost.“²⁶

2.3 Život v Izraeli a diplomacie

Viktor žil dvěma životy. Viktor Fischl, český spisovatel žijící v Praze a na druhé straně Avigdor Dagan, izraelský diplomat žijící v Tel Avivu a posléze v Jeruzalémě.²⁷

Po záhadné smrti Jana Masaryka roku 1948 se Viktor Fischl rozhodl zajít za jeho nástupcem Vladem Clementisem, se kterým se seznámil ještě v Londýně. Vlado znal Viktora velmi dobře a věděl, že je sionistou. Obrátil se na něj s žádostí o vycestování do Izraele. Vlado byl natolik čestný, že mu dal slib výpomoci.²⁸

Rozhodování se pro život v Izraeli bylo nesporné, avšak opustit Československo i přes všechny nedostatky nebylo snadné. Nicméně s touhou po zemi svých předků a plný očekávání se vydal se svou manželkou a dvěma dětmi navzdory osudu. Tomuto kroku byli ochotni obětovat cokoli. I přes neznalost prostředí a tamní kultury, neznalost jazyka a s obrovskou nejistotou se vrhli do čerstvě vzniklého, samostatného a rozvíjejícího se státu.²⁹

Český diplomat se dostal do Izraele ve správný čas, tedy v době, kdy se vytvářela diplomacie nově vzniklého státu. Do služeb byl přijat v Tel Avivu jako odborník na Německo již 1. ledna roku 1950.³⁰

Do izraelských služeb se dostal pouhou náhodou. Za léta strávená v Londýně poznal mnoho významných osobností a měl několik desítek přátel. Jeden z nich byl tehdejší izraelský ministr zahraničí Moshe Sharett, který se sháněl po expertovi na Německo. Poté, co se dozvěděl o československém diplomatovi žijícím v Izraeli, projevil o něj a jeho práci zájem. Moshe měl jedinou podmínku, aby se Viktor naučil hebrejský jazyk co nejrychleji a mohl se tak věnovat práci na ministerstvu prostřednictvím tohoto jazyka.³¹

²⁶ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 9

²⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 70

²⁸ Tamtéž, s. 74

²⁹ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 61

³⁰ Tamtéž, s. 62

³¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 75

Od roku 1950 setrval Viktor v izraelských službách 27 let. V jeho zájmu byla snaha o uznání a ocenění nového státu. V Tel Avivu se také Viktor stal součástí divadla Kameri. Jeho předchůdcem zde byl i bratr Pavel. Pracoval zde jako dramaturg a předseda výboru, ale nesetrval ve funkci moc dlouho. Důvodem bylo přeložení ministerstva zahraničí z Tel Avivu do Jeruzaléma roku 1953 a spolu s ním odešel i Viktor s rodinou.³²

Ke svému hebrejskému jménu přišel v roce 1955, kdy byl povolán na cestu na izraelské velvyslanectví do Tokia, aby uspokojil miliony Japonců informacemi o Izraeli. Tehdy byl v Izraeli ve funkci ministerského předsedy Ben Gurion. Premiér nerad viděl, když některý z izraelských diplomatů cestoval po světě s německým jménem. Na základě této skutečnosti se Viktor rozhodl pod tlakem ministra své jméno změnit.³³

Premiér Ben Gurion naléhal se svou prosbou a nabídl Viktorovi přibližně dvacet jmen filologicky podobná příjmení Fischla. Žádné jméno ho nezaujalo natolik, aby si ho vybral. Navíc si nedokázal představit, že jakékoliv jméno na seznamu s ním bude spjata do konce života, a proto se rozhodl pro svůj vlastní výběr. Stačilo pouhé přeložení jména Fischl do hebrejštiny a nápad byl na světě.

Fischl znamená v německém jazyce rybka neboli ryba³⁴ a v překladu do hebrejštiny se ryba řekne *dag* se zdobnělinou – on. S tímto jménem sympatizoval, ale brzy zjistil, že původně Dagon znamená název filištínské modly, proto spolu se svým bratrem Pavlem změnili jméno na Dagan.

Viktor přijal nové hebrejské jméno za vlastní a v Japonsku prezentoval stát Izrael už jako Avigdor Dagan. Málokdo uměl japonsky, výjimkou nebyl ani sám Avigdor. Sjednávaly se schůze s japonským císařem, které byly velice striktní. Častější styky byly sjednávány s císařovými bratry, se kterými mohl volně rozprávět. Diplomacie v Japonsku znamenala pro Izrael výrazné zlepšení mezinárodních vztahů a rozšíření obzorů.³⁵

Roku 1959 nastoupil zkušený Avigdor na izraelskou ambasádu v Barmě. Barma prahla po jakékoli technické výpomoci, která ji byla často nabízena ze stran silných velmocí. Ovšem tehdejší představitel Barmy Ne Win chtěl za každou cenu udržet statut nezávislosti své země, proto pomoc odmítal. Změna nastala až tehdy, kdy se Izrael se svou obrovskou vyspělostí ve všech směrech nabízel jako skvělé východisko. Izraelští odborníci se tak ujali letectví, zemědělství, stali se instruktory ošetřovatelů, inženýrů a zasahovali i do farmacie.³⁶

³² KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 65

³³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 75

³⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 65

³⁵ Tamtéž, s. 66

³⁶ Tamtéž, s. 67

Po úspěšné misi v Barmě byl Avigdor přesunut do Polska, kde pobýval ve Varšavě. I v Polsku se mu opět podařilo zvednout úroveň vztahů do lepší pozice. S politikou i s mnoha dalšími záležitostmi mu pomáhal Antoni Slonimský, jehož poznal v Londýně.³⁷

Po 5 letech výborné diplomacie v Polsku byl přesunut do problematičtější země, a to do Jugoslávie, kde ho čekal téměř nesplnitelný úkol.

Zlepšení vztahů mezi Jugoslávií a Izraelem se vzdalovalo a konec nadějí na zlepšení přišlo s událostmi šestidenní války, kdy byla diplomacie mezi těmito státy definitivně ukončena. V Jugoslávii vrcholila vláda J.B. Tita, který byl známý svým odporem ke stalinismu a pro svůj boj s nacismem. Když byl Avigdor roku 1966 vyslán do Bělehradu tehdejší premiérkou Goldou Meierovou, změnilo se Titovo chování k nerozeznání.³⁸

J. B. Tito měl s egyptským prezidentem Gamalem Násirem velmi dobré vztahy. Právě oni dva byli hlavními iniciátory vzniku hnutí nezúčastněných zemí roku 1961 v Bělehradě. Tato organizace byla reakcí na tehdejší rozdělení světa po studené válce a byla namířená proti velmocím jako SSSR a Spojeným státům.³⁹

Právě toto spojení zapříčinilo neschopnost usmíření států Jugoslávie a Izraele. Během šestidenní války byl Avigdor volán do Bělehradu na ministerstvo zahraničí, kde jedna výstražná nóta střídala druhou.⁴⁰

J. B. Tito ze svého názoru nepolevoval, a proto byl Avigdor nucen opustit Bělehrad. Tento krok způsobil několik demonstrací ve prospěch Izraele, zúčastnilo se ho mnoho velvyslanců ze Západu, dokonce i velvyslanec Íránu. Podporu projeví i jihoslovanští přátelé⁴¹, kteří tentokrát i přes všechnu věrnost Tita nepodpořili. Titovo rozhodnutí trvalo až do doby, co na Násirovo místo nastoupil Sádát. Právě on se stal prvním arabským politikem, který uzavřel s Izraelem mír a následně se v Káhiře ustanovilo izraelské velvyslanectví. Avšak Bělehradu trvalo nepoměrně déle, než své názory vůči Izraeli změnil.⁴²

³⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 86

³⁸ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 70

³⁹ BÍLÝ, Miloš; *Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici* [online]

⁴⁰ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 71

⁴¹ Tamtéž, s. 74

⁴² Tamtéž, s. 75

Po těchto neshodách a obrovské zátěži, která padala na ramena Avigdora, si izraelské ministerstvo zahraničí uvědomilo, že by bylo vhodné pověřit svého diplomata klidnější cestou do Norska a Islandu, kterou podnikl v letech 1969-1972. Jako obvykle navázal řadu přátelství a vztahů, která se později ukázala jako velice přínosná pro samotný Izrael. Jak se sám Avigdor svěřil, nejlépe se cítil v Norsku. Zde poznal ministerského předsedu Bratteliho, jenž ho přirovnal díky jeho pokoře, čistotě a skromnosti k vážené české autoritě Václavu Havlovi.⁴³

3 Tvorba

Viktor Fischl patří mezi spisovatele poválečné prózy. Jeho život byl spjatý s problematikou antisemitismu v období před, během i po 2. světové válce. Právě jeho próza sklidila největší ohlas veřejnosti. Je psaná formou osobního svědectví o každé etapě svého života.⁴⁴

Viktorova tvorba je velice rozmanitá. Dá se říct, že do konce 40. let 20. století v době 2. světové války a během svého exilu v Londýně, psal poezii. V této době sám nevěřil, že by někdy mohl sepsat něco víc, než verše a představa, že by dokázal sepsat určitý děj o lidech a jejich propletených osudech, se mu jevila zcela nereálná.⁴⁵

Zlomilo se to v něm tehdy, když žil v Londýně, kde se spřátelil s Františkem Langerem, který ho ke psaní prózy nutil. Viktor Fischl dal na jeho rady a začal se o prózu zajímat. Skutečným vzorem byl Viktorovi William Saroyan, který přišel s radou nad zlato a cestou k úspěchu: „Piš sám sebe!“⁴⁶

Během druhé etapy svého života v období poloviny 70. let 20. století se již naplno začal věnovat prozaickým dílům. Okruhy Fischlovy tvorby se dotýkaly stylů poezie, prózy, literatury pro děti a dokumentů. Také se věnoval překladům.⁴⁷

Děj v jeho dílech není většinou složitý, ba naopak je jednodušší. O to více se snaží přiblížit pocitům hlavních postav a zároveň klade obrovský důraz na místo, kde se děj odehrává. K tomuto poznání dojdeme ve chvíli, kdy Viktor ve svých dílech popisuje velmi detailně prostředí děje. Rád se věnuje místům, která v jeho životě něco znamenají a jsou pro něj důležitá. Například Hradci Králové, což je jeho místo narození, kde rovněž strávil mládí. Dále pak Jeruzalému, který byl pro něj osudovým městem.

⁴³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 88

⁴⁴ DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ; *Slovník české prózy 1945-1994*, s. 73

⁴⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 64

⁴⁶ Tamtéž. s. 65

⁴⁷ Tamtéž. s. 108

Viktor snadno dokáže čtenáře přenést až na místo, které popisuje, díky jeho detailnímu a poetickému líčení. To je dané také tím, že místa svého líčení skvěle zná, a právě to dává jeho popisu tu pravou sílu.

Jeho příběhy mají hloubku díky tomu, že se Viktor zabývá skutečnými problémy dané doby, kdy se čtenář dokáže s postavami velice snadno ztotožnit. Vnáší do svých děl vzpomínky a zkušenosti, ale pod maskou smyšlených osob. Jeho knižní hrdinové řeší otázku víry a Boha, rodinných a přátelských vztahů. Řeší lásku i smrt.

Mnozí autoři dělí Fischlovu tvorbu podle vzniku tvorby, tedy na ranou tvorbu, exilovou a na úspěšnou prózu.

3.1 Raná tvorba

Svůj talent projevil už v mladém věku, kdy dokončoval studium gymnázia v Hradci Králové. Z počátku se věnoval pouze poezii.⁴⁸ Jeho cesta básníka byla nevyhnutelná, ve svém mládí se seznamoval s mnoha váženými osobnostmi, od básníků, přes umělce až po filozofy.⁴⁹

Úspěch jeho prvních básní započal už v sextě, kdy navštěvoval čítárnu, kde většinou býval sám a mohl se naplno věnovat čtení, psaní a seznamování se s díly, kterými se nechal inspirovat. Většina jeho prvotních básní vycházela v uznávané literární revui jménem *Cesta*, kam se dostávaly díky Miroslavovi Ruttemu, v té době uznávanému kritikovi a redaktorovi Národních novin.

Tento hradecký časopis byl známý po celém městě a stala se z toho velká věc. Například i Viktorův češtinář pan Holý se rozhodl jeho básně z cyklu *Cesta* přednášet při svých hodinách.⁵⁰

Ještě jako náctiletý student sepsal pár básnických souborů. Zpočátku tvorby byl ovlivněn Seifertovými, Nezvalovými i Bieblovyými texty. Po vzoru básníků se i Viktor nechal unést poetistickými texty. Bohužel již v době, kdy nebyly v české literatuře žádané. V jeho pozůstalosti se nachází i soubory, které sám Fischl nepokládal za nutné vydat. Patří mezi ně sbírka *Básně* z roku 1928-1929 a dále *Básně II* z roku 1929.⁵¹

V cyklu *Básně II* jsou na začátku převzaté básně z cyklu *Básně*, jen ve zkrácené podobě. Mezi ně patří báseň nazvaná *Tanečnice I*, která poukazuje na to, že lyrické ladění z Viktorových děl nezmizelo a dokáže stále čtenáře upoutat.⁵²

⁴⁸ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 19

⁴⁹ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 24

⁵⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 31

⁵¹ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 19

⁵² Tamtéž, s. 21

Tanečnice I

*Větrný mlýn se točí na pobřeží.
Moře se bouří, vlna vlně štafetu předává.
Koráby šíleným letem kol majáků běží.
Hvězdice vytahují líně pět svých údů.
Každý ukazuje do jiného světadilu.
Slunce ve žlutém pyžamu
se protahuje na pohovce fialových hor.
Pavouci usnuli v pavučinách.⁵³*

Viktor sepsal i cyklus básní s názvem *Říkají mi světoběžník* v roce 1929. V tomto cyklu se autor snaží docílit toho, aby se básně staly svědectvím jeho života, což se mu tak úplně nepovedlo. Sbírkou zavání spíše touhou po prožitku.⁵⁴

Počátek Viktorovy básnické cesty přišel s vydáním jeho prvotiny s názvem *Jaro* roku 1933, o níž sám s postupem času Viktor hovořil jako o sbírce „pubertální a zmatené“. I přes kritiku a výtky Jaroslava Šimsy, kterému se prvotina dostala do rukou, to nakonec byl právě on, kdo se postaral o její vydání a komu byla sbírka také věnována. Literární kritik Pavel Eisner podpořil básnickou prvotinu a nechal z ní 2 básně přeložit do německého jazyka.

Překlad uznávaného básníka a mistra svého oboru znamenal pro Viktora obrovskou podporu a dodalo mu to sílu.⁵⁵

Pavel Eisner nebyl pro Viktora jen podporou, ale i rádcem. Právě on byl první, kdo mu poradil, aby začal se psaním prózy, a který v něj neobvykle věřil. Jejich vztah se změnil v přátelství a tomu nasvědčuje i fakt, že jednu báseň ze své druhé vydané básnické sbírky *Kniha nocí*, konkrétně *Hluchému příteli*, věnoval Pavlu Eisnerovi.

S časem se začalo projevovat umělecké nadání i posun. Druhá sbírka se jmenovala *Kniha nocí* z roku 1936, kterou udělal obrovský dojem na básníka Otakara Fischla. I přes rozdíl jedné generace měli k sobě blízko. Oba byli tvůrci, Židé, vzdělanci stejných zájmů a na Otakarovo doporučení byla jeho druhá sbírka vydána roku 1936.⁵⁶

⁵³ LA PNP Praha, fond Viktor Fischl, V. Fischl, *Tanečnice I*, in rukopis básnického souboru *Básně II, Tanečnice 1929*, nestránkováno

⁵⁴ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 20

⁵⁵ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 25

⁵⁶ Tamtéž, s. 26

Postupem času s uměleckým posunem Viktor poznal, že krása poetismu tkví jen na povrchu, a proto se rozhodl čerpat od básníku hlubšího rázu. Přes Březinu, Sovu, Tomana a Horu, dospěl až k Otakarovi Fischlovi a Františku Halasovi.

Sám Viktor uvádí, že František Halas patřil k nejhlubším básníkům, které měl štěstí poznat. Nejen, že byl jeho obrovským vzorem, ale Fischlův obdiv k němu se objevil i v několika verších jeho sbírky.⁵⁷

Pro Viktora bylo těžké zbavit se vlivů velkých básníků, hlavně Františka Halase. Sám byl zastáncem toho, že básník musí inspirovat jen sám sebe a psát jen to, co je v něm samém. Básník by se měl vzdálit od všeho, co je jen troškou ovlivněno jinými. A právě to je ten důvod, proč se odpoutal od poetismu. Ale i přesto nikdy nepřestal uznávat obrovské prameny fantazie tohoto směru.⁵⁸

3.2 Exilová tvorba

Pro emigraci do Londýna se Fischl rozhodl v tu chvíli, kdy Hitler vpadl do Prahy. Trvalo čtrnáct dní, než svou cestu uskutečnil. Důležitým důvodem emigrace byl ten, aby zajistil britská víza na cestu do Palestiny pro sedmdesát Židů vybraných vedením sionistické rady. Tato cesta se neobešla bez obtíží a sám Viktor ji popsal v rozhovoru pro knihu.

„Po příchodu nacistů byl totiž můj časopis zakázán, neměl jsem práci, neměli jsme ještě děti, a tak se rozhodlo, že pojedu pro víza přímo do Anglie. Díky tomu, že jsme se Stellou krátce předtím byli na svatební cestě v Jugoslávii, měli jsme platné pasy. To byl první předpoklad, protože všude se na doklady dlouho čekalo.“⁵⁹

Toto období muselo být nepředstavitelně obtížné člověka židovského původu. Tato těžká doba plná temna posunula Viktorovo literární nadání do postranní a vyžádala si jeho druhou osobnost, a to politickou.

Během své politické spolupráce s Janem Masarykem v Londýnském exilu sepsal pár básní, které byly „požadavkem doby“ neboli reakcí na současnou situaci, válečné události, cizí prostředí a komunitu emigrantů, která ho obklopovala a tím se promítla i v jeho dílech.⁶⁰

⁵⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 32

⁵⁸ Tamtéž, s. 33

⁵⁹ Tamtéž, s. 41

⁶⁰ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 53

V Anglii byl zaměstnán Janem Masarykem jakožto spojka mezinárodních židovských organizací, spojka mezi britským parlamentem a tiskem, a také dohlížel na celou kulturní propagandu a navíc byl tajemníkem mezinárodního PEN Klubu v Londýně.⁶¹ Stal se sekretářem festivalové komise, a tím se zasloužil o uspořádání hudebního festivalu, kde si společně připomněli 100. výročí narození Antonína Dvořáka. Festival sloužil jako ztvárnění dědictví této osobnosti.⁶²

Tento festival měl sloužit k tomu, aby dokázal, jak silné a bohaté je dědictví české kultury i ve světovém rozsahu. Ministerstvo zahraničí tento projekt považovalo za velmi významný počín.⁶³ O tom vypovídá i komentář ministra zahraničí Jana Masaryka vyneseny ke konci festivalu, když promluvil o politickém smyslu hudby: „*Dvořák nebyl žádný politik. Nebyl ani vyslanec, ani ministr zahraničí. Ale žádný diplomat nikdy nemohl mluvit za svůj folk jasnější a účinnější řečí. Ty lidi tady dole, co poslouchají jeho muziku, taky slyší, jak říká: Dejte Čechům, co jim patří.*“⁶⁴

Fischlovo ztvárnění Dvořákova působení poukazuje na národní myšlenku a uvědomění si českého odkazu ve Dvořákově tvorbě. Toto uvědomění lze zaznamenat ve Fischlovo knize *Antonin Dvorak. His Achievement*. V této knize vyzdvihuje Dvořákovy skladby, které vznikaly díky českým motivům a ve kterých Dvořák vyjádřil důležitou roli české tradice a oprostil se od německých vzorů. Tímto sám sebe Dvořák našel nejen jako skladatele, ale i jako Čecha.⁶⁵ Tato kniha poukazuje na obrovský úspěch Dvořákovy tvorby v Anglii a tím nese i odkaz naší kultury pro Evropu.

První básnickou sbírkou, kterou Fischl sepsal v Londýně, byla sbírka s názvem *Evropské žalmy*, které vznikly v roce 1941 a týkaly se nástupu nacismu. Evropské žalmy byly sepsány jako projev lítosti a bolesti nad jeho domovem, které zahrnují vzpomínky na domov, Prahu a náznak naděje na lepší zítřky. Spolu s *Evropskými žalmy* vznikly v Londýně i básnické sbírky *Lyrický zápisník* a *Anglické sonety*.⁶⁶

Jak už název napovídá, sbírka básní *Anglické sonety* opěvuje město Londýn a jeho krásy a stejně tak i vznešenou povahu obyvatel, kteří se potýkali s útrapami války. Sbíрка byla sepsaná v roce 1946.⁶⁷

⁶¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

⁶² HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 54

⁶³ Tamtéž, s. 55

⁶⁴ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 67

⁶⁵ FISCHL, Viktor; *Antonin Dvorak. His Achievement*, s. 15

⁶⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 45

⁶⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 44

Mezi jeho rozpracované, nevydané knihy patří i román z válečné Anglie, který se jmenuje *Žlutý dům*, což byl penzion ve čtvrti Chalk Farm, jehož pokoje si pronajímali emigranti z různých evropských zemí. Sepsal půlku knihy, ale už se k ní nikdy nevrátil. ⁶⁸

Rok 1942 nevydal dobře. Byla to doba, kdy slábla naděje. Evropa byla obsazena a na frontách neutichaly boje. Konec války byl v nedohlednu. Velký zlom způsobil útok na Heydricha a zpráva se rychle šířila. Tento atentát znamenal obrovské povzbuzení pro všechny okupované a utlačované národy. Byl to první odvážný čin proti Němcům a jejich tyranii, ke kterému se někdo dokázal odhodlat. ⁶⁹

Atentát na Heydricha spolu s odvetnou akcí Lidice zcela změnili názor Angličanů na Němce. Angličané byli šokováni německými praktikami, barbarstvím a nelidskými činy. Srovnáním Lidic se zemí a vyhlazením všech jejích občanů se poprvé prokázala německá zvěrstva, která nacisté páchali. Akce Lidice byla pro zbytek světa obrovský šok, protože o koncentračních táborech se v té době vůbec nevědělo.

Na hrůzné zprávy z domova zareagoval urychleně svou dlouhou básní, kterou dokončil hned v osudný den. Pojmenoval ji *Mrtvá ves*. Sklidila obrovský ohlas. Netrvalo dlouho a byla přeložena do angličtiny, polštiny, a dokonce byla vysílána i rozhlasovou společností BBC. Fischl hledal okamžitě podporu u významných spisovatelů, jak anglických, tak i u žijících v londýnském exilu. Společně sepsali básně, citové výpovědi i povídky na námět Lidice. Tuto prosbu nikdo neodmítl, Lidice se dotkly a pobouřily každého Angličana. Tato událost napomohla vztahům mezi Čechy a Angličany a jejich solidarita a úcta k Čechům se mnohonásobně zvýšila. ⁷⁰

V roce 1943 byla báseň přednesena při manifestaci Czechoslovak-British Friendship Clubu zorganizované k datumu 1. výročí vykořistění Lidic a Ležáků. V roce 1944 Viktor Fischl sjednotil knihu *Lidice* na základě prosby o výpovědi členů PEN Klubu, jako byli například Thomas Mann, Harold Nicolson, Herbert George Wells, Cecil Day-Lewis a ostatní. Po události v Lidicích byl ztvárněn i krátký 36minutový dokumentární film jménem *The Silent Village*, kdy Fischl nabídl svůj koncept ke zpracování společnosti Crown Film Unit. Tohoto konceptu se ujal režisér Humphrey Jennings a společně vytvořili hrůzný obraz události v prostředí Walesu. Ministři zahraničních věcí Jan Masaryk i Hubert Ripka se ke krátkému filmu vyjádřili s kladným ohlasem. ⁷¹

⁶⁸ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

⁶⁹ Tamtéž, s. 46

⁷⁰ Tamtéž, s. 48

⁷¹ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 58

3.3 Próza

Jako prozaik se projevoval už ve 30. letech, kdy nad psaním povídek začal uvažovat. Ve svých denících vzpomínal na pár rádců, kteří ho k próze táhli. Jedním z prvních byl Pavel Fraenkl. Také Pavel Eisner tušil z recenze *Knihy nocí*, kterou Fischl napsal roku 1934, že se jedná o autora s velkým nadáním pro tvorbu zcela výjimečné prózy.⁷²

Díky zuřící válce a následné emigraci do Londýna se seznámil s Františkem Halasem, který ho k psaní prózy doslova donutil. Do té doby si nevěřil a myslel si, že nedokáže vymyslet souvislý děj. V hlavě se mu hromadily nápady a byla pro něj záhada dát je smysluplně dohromady.⁷³

Úplný zlom nastal, když se seznámil s jedním nejlepších autorů té doby. Jmenoval se William Saroyan a svou radou předčil Langerovu snahu. „Piš sám sebe!“ řekl. Touto radou myslel, aby psal to, co je v něm a nad čím přemýšlel. Oběma spisovatelům dluží obrovské díky, že dali možnost proniknout obrovskému talentu.⁷⁴

Ať už měli spisovatelé jakkoliv velký vliv, Viktor sepsal během druhé poloviny roku 1947 své první prozaické dílo. Jeho prvotina nese název *Píseň o lítosti*. Právě František Langer byl ten, kdo četl prvotinu mezi prvními, ale také ten, kdo měl veliký vliv na její zpracování.⁷⁵

Vzhledem k tomu, že byl básníkem, vstoupil i do světa prozaiku jako zkušený spisovatel. Jeho prvotina sklidila hned v témže roce úspěch. Kniha mu přinesla cenu Evropského literárního klubu. V roce 1948 mu bylo vyplaceno 60 tisíc korun jako honorář za knihu, což byl v té době nevídané. Nastal únor a komunisté⁷⁶ knihu zakázali a následně zabránili v tom, aby byla vydána. Fischl se rozhodl jednat. Poprosil přítele Eduarda Goldstückera o přehodnocení knihy svými kolegy a doporučil, aby se na román znovu podívali a změnili názor. Avšak všechny snahy byly neúspěšné. Eduard se vrátil se špatnou zprávou. Kniha nevyšla z toho důvodu, že je nepolitická. Pro Viktora to znamenalo konečné rozhodnutí pro odchod z Československa, nad kterým již dříve uvažoval v souvislosti se záhadnou smrtí Jana Masaryka.⁷⁷

V knize *The Poet and the Cage* se svěruje, proč text nevyšel. Je zastáncem toho názoru, že jeho kniha byla zakázána bezdůvodně, protože byla v soutěži hodnocena jak komunistickými porotci, tak i nekomunistickými s rozdílným výsledkem. Bohužel komunisté měli v této době hlavní slovo, což zároveň objasňuje, jak komunistický systém ovládal kulturní události a organizace.⁷⁸

⁷² HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 67

⁷³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 64

⁷⁴ Tamtéž, s. 65

⁷⁵ FISCHL, Viktor; *Hovory s Aničkou*; kap. Před únorem

⁷⁶ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 65

⁷⁷ Tamtéž, s. 67

⁷⁸ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 68

Kniha *Píseň o lítosti* byla vydána hebrejsky až v roce 1953 v Tel Avivu, česky v roce 1982 v Sixty-Eight Publishers v Torontu ⁷⁹ a v samotném Československu byla vydána v roce 1992. ⁸⁰

Z žánrových útvarů jsou spisovateli nejbližší povídka a román. Jeho povídková tvorba je velice rozmanitá. Vytváří myšlenkově plné minipovídky a na druhé straně i povídky bohaté na děj, rozvinuté bajky, ve kterých se vyskytuje personifikace. Sepsal díla, která se dotýkají svědectví o známých osobnostech, jako jsou například knihy *Hovory s Janem Masarykem* a *Svědék téměř stoletý*. ⁸¹

Věnoval se také sepsání knihy, která zachycuje veliké množství zážitků ze setkání s uznávanými osobnostmi nejrůznějších profesí; jedná se o knihu s názvem *Setkání*, která byla vydána v roce 1994. Každé kapitole svého života vždy věnuje určitou knihu. Svému rodnému městu věnoval romány *Hrací hodiny*, *Velocipédu pana Kulhánka* a *Maturitní tablo*. V poslední zmiňované knize se věnuje osudům svých spolužáků z gymnázia v období nacismu a komunismu. Z části se jedná o příběh podle skutečnosti a z části využil svou vlastní představivost. Rukopis se naneštěstí ztratil, a proto kniha nebyla dosud vydána. Ve své tvorbě myslel i na dětské čtenáře, když sepsal knížky *Strýček Bosko*, *Říkali mu Sefi* a *Modrý kolotoč*. Tyto knihy tvořil s bohatou a úsměvnou fantazií a přizpůsobil tomu i jazykové prostředky. ⁸²

Velmi důležitou a osobní zpověď nese kniha s názvem *Prstoklady*, ve které se prolínají zamyšlení nad stálými životními problémy spolu se vzpomínkami na události, které zažil. V knize také popisuje, jak se stal z básníka spisovatel.

„Cítil-li jsem se v životě opravdu jako v sedmém nebi, bylo to pokaždé, když jsem seděl za svým psacím stolem a zdálo se mi, že to, co jsem právě dopsal, se mi povedlo... Nemohu přirozeně mluvit za jiné. Já sám však pokládám za veliké štěstí, že nevím víc než právě to málo o tom, co se ve mně vlastně děje, kdykoliv se rodí nový román a já chodím s outěžkem jako těhotná očekávající matka. Neznám nic krásnějšího a ztratil bych kus osobního štěstí – a kus velmi podstatný -, kdyby mi zítra dal někdo recept na psaní románů a řekl mi, že ode dneška to musím dělat jen tak a nijak jinak. Třeba: Smíchej dobře dva díly politických aktuálností se třemi díly sexu, vraž do toho tři pětiny násilí a dvě pětiny narkomanie, polej to celé pikantním polevem z Moudré hlavy Guru X a nes na stůl. Děkuji pěkně. To si to raději upeču po svém.“ ⁸³

⁷⁹ LA PNP Praha, fond V. Fischl, rukopis deníků z roku 1952-53

⁸⁰ FISCHL, Viktor; *Píseň o lítosti*

⁸¹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 82

⁸² Tamtéž. s. 83

⁸³ FISCHL, Viktor; *Prstoklady*, s. 100-101

Na otázku, jakou knihu si nejvíce oblíbil, odpověděl Viktor: „*Dvorní šašky* a pak hlavně *Kuropění*“. Obě knihy nesou téma závažnější a z těchto knížek se čtenář dozví nejvíce o jeho přesvědčení a také vnímání světa očima spisovatele. Tyto knihy by nevznikly bez předcházejících radostných děl jako *Hrací hodiny*, *Rodný dům* a *Velocipéd pana Kulhánka*, jejichž základem je šťastné a spokojené dětství.⁸⁴

Ne vždy se nápady jen hrnou. Některá díla zůstávají nedokončená a jsou to právě ta, na které se vydá nejvíce úsilí. Tento případ postihl i Fischla, který rozpracoval velmi zajímavý příběh, ale bohužel ho nikdy nedokončil. Tato nepojmenovaná kniha je založena na skutečném vyprávění o člověku, který byl vyléčeným komunistou, miloval ženy a umřel velice mladý.⁸⁵ Někdy život napíše až neskutečné věci, které nejde sloučit s literaturou.⁸⁶

Od 90. let se každý rok vydávala jeho díla až do roku 2009. Jeho talent pro prózu došel k vrcholu. Mezi důležitá díla patří *Hovory s Janem Masarykem* vydané roku 1991, dále *Jeruzalémské povídky* a *Kuropění*, vydané téhož roku. V roce 1992 bylo vydáno *Krása šedin*, *Píseň o lítosti*, *Velocipéd pana Kulhánka* a také *Hodinář z uličky zvěrokruhu*, jejímž spoluautorem byl i Viktorův bratr Pavel. V roce 1997 vydal povídky *Loučení s Jeruzalémem* a *Maškary v Benátkách*. Roku 1998 vyšly *Povídky ze Starého cylindru*, *Říkali mu Sefi* a *Zátiší s houpacím koněm*. Roku 2000 zmíněný *Rodný dům* a *Modrý kolotoč*. Roku 2002 vyšla další povídka, na které pracoval spolu s bratrem a nese název *Troj povídka o dluzích*. Dále *Jeruzalémské povídky* a *Prstoklady* (2004), *Vy, soudci athénští* (2005), *Ulice zvaná Mamila* (2006) a poslední dílo, které vyšlo v roce 2009 se jmenuje *Hovory s Aničkou*. Tímto seznam nekončí, bylo vydáno mnoho dalších děl, které jsem neuvedla.⁸⁷

Svou prózu věnuje tématům etickým, filozofickým i filozoficko-teologickým. Fischlova próza je založena na jeho životě, vzpomínkách a překážkách, kterými si musel projít. Jako správný spisovatel píše své příběhy s fantazií a je čtenářům blízký. Často se věnuje citlivým tématům. Velmi rozšířené téma je náboženství a hledání Boha. Jeho život byl ovlivněn režimem a útrapami s nimi spojenými. Byl obklopen lidmi, kteří si prošli peklem a on sám měl neskutečné štěstí, že to nemusel zažít na vlastní kůži. I přes to ho holocaust ovlivnil natolik, že se rozhodl sepsat knihy na toto téma. V mnoha dílech nabízí i radostné dětské vzpomínky svého života.

Svěřil se, že když začíná se psaním románu, zná své hlavní postavy. Snaží se převyprávět věci, které se staly. Svou inspiraci čerpá z naslouchání lidem.⁸⁸

⁸⁴ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 67

⁸⁵ Tamtéž. s. 68

⁸⁶ Tamtéž. s. 69

⁸⁷ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 180

⁸⁸ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 78

3. 3. 1 Téma holocaustu

Viktor Fischl měl opravdové štěstí, že období okupace Československa a okolních zemí strávil na území Velké Británie. Sice se ani Velká Británie nevyhnula válce, ale stala se bezpečným útočištěm pro mnoho Židů, kteří se zde vyhnuli transportu do koncentračních táborů, odkud jen málokdo vyvázl živý. Přestože se jemu i jeho manželce povedlo včas emigrovat, další členové jeho rodiny takové štěstí neměli. Většina skončila v koncentračních táborech, ze kterých se už nedostali. Bylo to období plné beznaděje, kdy se dalo jen čekat a doufat, že se stane zázrak. I když toto období nepřineslo ještě několik let žádné vysvobození, jako malý zázrak pro Viktora bylo přežití bratra Pavla, který si prošel peklem několika koncentračních táborů, i Osvětimi, zažil nekonečno pochodů smrti a vše překonal.⁸⁹

I přes fakt, že se Fischla transporty netýkaly, byl těmito hrůzami poznamenán. O tom svědčí jeho tvorba, která se často věnuje tématům týkajících se holocaustu, smyslu života, otázky existence Boha a uvědomění si smyslu života. Na těchto všech motivech je většina knih postavena. Nemohl udělat nic víc, než se ze svého trápení vypsát a zanechat určité svědectví o době, která se nesmí už nikdy opakovat.

V roce 1999 odpovídá na otázku reportéra časopisu Reflex Jana Hrubého: „*Přineslo dvacáté století nějaká úplně nová témata?*“. Odpověděl: „*Já jsem příkladem toho, že alespoň židovský spisovatel nemůže nepsat o šoá, o holocaustu. To je nové téma, téma, které vzniklo v tomto století.*“

Viktor Fischl jako židovský spisovatel bral psaní na toto téma jako povinnost, ať už ho zažil na vlastní kůži anebo ne.⁹⁰

Své poslání uchopil důsledně a sepsal trilogii na toto téma. Roku 1982 byla vydána první kniha trilogie s názvem *Dvorní šašci* a roku 1990 byla vydána v češtině. Na tuto novelu navazovala kniha s názvem *Ulice zvaná Mamila*, která vyšla pouze hebrejsky roku 1984 a byla vydána v roce 1994 v Tel Avivu. O tři roky později vyšel poslední díl trilogie s názvem *Loučení s Jeruzalémem*.⁹¹

Tato úspěšná díla nejsou jediná, ve kterých je obsaženo téma šoá, ať už více či jen okrajově, zasahuje i do ostatních románů a povídek. Šoá mělo dopad i na dílo *Zátiší s houpacím koněm*, na román o početné rodině *Všichni moji strýčkové*. Výjimkou nejsou ani *Povídky ze starého cylindru* spolu s *Jeruzalémskými povídkami*.⁹²

⁸⁹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 51

⁹⁰ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 86

⁹¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 108

⁹² KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 87

Dvorní šašci patří mezi nejuznávanější díla, která za svůj život sepsal a nese největší poselství z dílů trilogie. Jeho důležitost naznačuje fakt, že bylo přeloženo do deseti jazyků, dokonce i japonštiny a co se týče filmové produkce, práva na ztvárnění snímku dle této předlohy odkoupil český režisér Miloš Forman. Svého práva nevyužil a v současné době přenechal tento námět jiným zájemcům. Důvodem zájmu Miloše Formana a paradoxně i následujícího nezájmu, byla ztráta jeho rodičů, kteří se dostali za války do koncentračních táborů. Představa, že by se mu navrátily traumatizující vzpomínky, kterým by se filmovým natáčením vystavil, ho natolik vyděsila, že se svých záměrů vzdal.⁹³

K odmítnutí natáčení snímku se Viktor Fischl vyjádřil s úctou a pár slovy: „*To víte, že je mi to líto. Nikdy neřekl, že to neudělá, ale také nikdy neřekl opak. Takže já už tomu moc nevěřím.*“⁹⁴

Na rozdíl od spousty jiných autorů, kteří zažili holocaust a život v koncentračních táborech, měl Viktor Fischl jistou nevýhodu. Zatímco ostatní autoři té doby čerpali ze svých vzpomínek a opírali se o vlastní zkušenosti, Viktorovi vypomáhal se psaním mladší bratr Pavel a poskytl mu několik tíživých vzpomínek.⁹⁵

Kniha je rozdělená do 23 kapitol. Pojednává o období 2. světové války. Příběh je vyprávěn formou vzpomínek a tudíž pozpátku. Přítomnost se v příběhu odehrává v prostředí Jeruzaléma, kde se setkají dvě z hlavních postav, soudce Kahana a hvězdář Max. V této době vypuká v Jeruzalémě šestidenní válka. Právě tato válka vzbudila v přeživších vzpomínky na léta strávená v koncentračním táboře. Třetí postava, lilipután Leo Riesenger, nešťastnou náhodou zemře po vysvobození z tábora, když ho srazí vlak. Zbývá tedy Adam Wahn, se kterým se shledají po dlouhých letech v nemocnici, kde se uzdravuje z výbuchu čerstvě začínající války. Adam Wahn vypráví svou honbu za pomstou. Po celou dobu žili všichni v Jeruzalémě a postupně se shledali. Přítomnost a minulost se v příběhu proplétají. Děj je prokládán vzpomínkami jednotlivých hrdinů na život před uvězněním a postupně srovnáván s událostmi, které je čekaly po osvobození z koncentračních táborů. Nejčastěji klade důraz na psychické rozpoložení hlavních postav.

Fischlova próza *Dvorní šašci* je plná metafor. Samotný název lze vyložit několika způsoby. Už jen postavení hlavních hrdinů, kteří jsou využíváni pro zábavu hejtmana Kohla, je staví do pozice „šašků“, kteří se snaží zaujmout, pobavit a hlavně přežít další den. Hejtman Kohl velí koncentračnímu táboru, jehož prostředí připomíná právě zmíněný dvůr, proto „dvorní“.

⁹³ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 86

⁹⁴ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 54

⁹⁵ Tamtéž, s. 51

Druhý úhel pohledu se nabízí ten, že se hrdinové nachází přímo na „dvoře božím“. Životy ubohých Židů jsou pouze v rukách Božích, když prochází těžkými zkouškami a nástrahami.

Tato otázka se prolíná hlavami i hlavních hrdinů, kdy se ke konci knihy sám Max Himmelfarb ptá svého přítele soudce Kahany: „*Napadlo tě někdy, že si nás Bůh chová právě tak jako hejtman Kohl jen pro svou zábavu? Snad jsme opravdu jen jeho dvorní šašci?*“

V tomto díle jako ve mnoha dalších se objevuje několikrát zamyšlení nad Bohem a nad vírou k němu. Díky ztrátám blízkých a obrovské nespravedlnosti, se kterou se hlavní postavy potýkají, ztrácí víru a v podobě řečnických otázek řeší svůj konflikt mezi sebou a Bohem.

Hlavními postavami tohoto smyšleného příběhu jsou 4 muži, kteří jsou židovského původu a z toho důvodu jsou odvedeni do koncentračního tábora. Původ není jediný, co mají společné, ale zároveň je každý z nich něčím odlišný. V běžném životě by jen dva z nich mohli svou odlišnost brát jako výhodu, jinak to znamenalo spíše jejich prokletí. Avšak za branami koncentračního tábora je jejich odlišná vlastnost výjimečná a drží je při životě. První z mužů je soudcem a zároveň vypravěčem příběhu. Jde o bývalého soudce Kohanu a díky velikému hrbu, který mu byl způsoben pádem krátce po porodu, je odlišován od ostatních. Jeho darem je schopnost vidět budoucnost. Po tom, co si prožil v koncentračním táboře, je ujistěn, že už nikdy nebude moct nikoho soudit. Právě on otvírá příběh a zároveň ho i uzavírá. Postupně se dostáváme k další postavě, se kterou se soudce shledá a ukončují příběh společně. Jde o Maxe Himmelfarba, který byl univerzitním knihovníkem. Jeho předností je schopnost číst z hvězd a předvídat blížící se události, ať už dobré nebo špatné. Při setkání těchto dvou mužů si byl hvězdář jistý, že zrovna oni dva přežijí, protože je spojuje skutečnost, že se narodili ve stejném znamení zvěrokruhu. Další důležitou postavou je lilipután Leo Riesenger, který svými opičími kousky a smyslem pro humor dokázal očarovat kohokoli. Poslední z mužů se jmenuje Adam Wahn, který je označován za kouzelníka. Jeho dovednost žonglování nedokázal rozházet ani ten nejkřutější čin.

Díky svým schopnostem byli vybráni ve dvoře pod vedením hejtmana Kohla, který si je vybral pro svou zábavu při slavnostních večírcích, kterých se zúčastnili důležité osobnosti. Tato nabídka se neodmítá. I když to tak nevypadá, tento výběr pro ně znamenal možnost přežít v táboře a snažili se svého vůdce nezklamat. Snažili se vymýšlet nové kousky. Každý den mohl znamenat jejich konec. Jejich životy záleželi na jediném slově.

Nejdůležitějším příběhem, který se v knize řeší, je osud kouzelníka Adama Wahna. Když se v táboře snaží přežít za každou cenu, prochází různými zkouškami. Stále si opakuje: „Musíš přežít, chci žít...“. Jeho život se změní jednoho večera, když se příslušníci SS sejdou při slavnosti a začnou se sázet, co všechno eskamotér snese, a přitom nepustí ani jednu z žonglovacích koulí. Všechny zkoušky zvládá s ledovým klidem, až se jeden z kapitánů SS nedokáže smířit s prohrou a dovede kouzelníkovu ženu. Ponížená, vystrašená a svlečená stojí před Adamem Wahnem, se kterým jsou od začátku války odloučeni. Kapitán Walz ani takto nedokáže kouzelníka vyvést z míry, a proto ji přímo před ním bez váhání zastřelí. V tento moment se všechno změní. Po skončení války a po propuštění z tábora nemyslí Adam na nic jiného než na pomstu. Jeho životní náplní se stává honba za pomstou.

Adam se stal božím nástrojem a pomocníkem, který srovnává účty. Po dlouhém a vyčerpávajícím hledání se dočkal a našel kapitána Walze. Přišla ta chvíle, na kterou celý život čekal, a právě Bůh byl ten, který mu nedovolil svoji pomstu dokončit. Otázka Boha zůstává opět nevyřešená.

I když Viktor Fischl nezažil život v koncentračním táboře a tím pádem je příběh z části vymyšlený, nachází se v knize dost viditelné autobiografické prvky. Když hvězdář Max Himmelfarb vypráví o svém mládí a svých sourozencích, zmiňuje se, že jeho sestra zemřela na leukémii, tak jako ve skutečném životě sestra Viktora Fischla. V tuto chvíli začíná pochybovat o Bohu a jeho spravedlnosti, ztrácí víru v Boha a jejich názory se pomalu rozchází.

Další zajímavá věc je vytvoření fiktivních jmen. Když sám Viktor Fischl musel změnit své jméno na Avigdor Dagan, pojil ho s ním vztah. Rozhodl se si jméno ponechat a převést do hebrejštiny, aby mu zachoval svou podstatu a smysl. Podobně vytvořil i jména hrdinů knihy. V případě postavy liliputána znamená jeho křestní jméno v překladu „lev“ a příjmení Reisenberg znamená v překladu „obří hora“, což je komické, jako samotná předváděná čísla liliputána. Na první pohled jde o jasný paradox. Další postava se zajímavým jménem je hvězdář Adam Wahn, kdy jeho příjmení v překladu znamená „blud“ či „iluzi“, což přesně vypovídá o jeho osudu. Zajímavá je taky spojitost mezi jmény Wahn, Walz a Valdez, kdy jejich počáteční písmena jsou stejná a vytváří tak samotný příběh v knize. Jméno jedné z vedlejších postav, hospodyně rodiny Himmelfarbových Frau Engel, naznačuje její vzácný charakter. Překlad jejího příjmení zní „anděl“.

Spojitosť má i prostredí dĕje. Dĕj se odehrává ve tĕech prostredích a všechny mají společný rys – migraci. První prostredí je situované do koncentračního tábora, ve kterém jsou věznĕni hlavní postavy za druhé svĕtové války. Nĕní řečeno, o jaký koncentrační tábora se jedná. Dalším prostredím jsou evropské země a následně Jižní Amerika. Posledním místem dĕje je Jeruzalém, kde se vypráví samotný dĕj. Bylo to roku 1967, kdy vypukla první arabsko-izraelská válka.

Jeruzalém je autorovi velice blízký. Sám prožil druhou polovinu svého života v Jeruzalémĕ, a proto na vylíčení tohoto prostredí si dal autor velice záležet a použil básnické přívlastky. Podle jeho slov je Jeruzalém neobyčejné město.

„Poprvé se před ním jako vějíř pomalovaný pastelovými barvami rozevřelo panoráma Judské pouště s mlhavě modrým věncem pohoří Efraim v pozadí. Oblé písečné vrchy ležely schouleny vedle sebe mezi měkkými stíny jako stádo odpočívající vedle temných stanů a jen čas od času proplul po jasné obloze osamělý pták, jehož křídla snad mohla za to, že se vzduch nad dalekou krajinou – a tak se zdálo – rozechvěl jako zčeřená hladina.“⁹⁶

Kniha je určitým poselstvím, které se autor snaží dostat do podvědomí lidí. Snaží se o to, aby se minulost neopakovala. Kniha obsahuje i mravní podtext, který je znázornĕn osudem Adama Wahna, který svůj život věnoval plánováním pomsty, kterou nakonec neuskutečnil. I přes tu největší bolest a ztrátu, by se zlo nemĕlo oplácet zlem.

3. 3. 2 Tĕma Bůh a víra

Kniha *Dvorní šašci* nastínila tĕma, které se dotýká více než jen jedné knihy. Velké množství zápletek poukazuje na fakt, že měl Viktor Fischl velice komplikovaný vztah k Bohu.

Jeho rodina nepatřila k silně ortodoxním Židům. Na rozdíl od dědečků jeho matka a otec byli sionisté a své náboženské povinnosti nijak zvlášť neplnili. Následoval svou matku a věřil v to, co ona. Věřila, že Židé dosáhnou vlastního státu a konečně budou moci žít normálním životem.⁹⁷

Vyrůstal mezi dvěma dědečky a tím pádem mezi dvěma Pány Bohy. Oba byli velice zbožní a každý z nich měl svého Boha se svými pravidly. Dědeček Gabriel z Holiče věřil v Boha, který trestá každé provinĕní. Dědeček Filip ze Skalice věřil v Pána Boha, který dokáže odpustit.⁹⁸

⁹⁶ FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*, s. 67

⁹⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 12

⁹⁸ Tamtéž, s. 20-22

Na Viktorovi zbylo rozhodnutí, ve kterého Pána Boha vzhlídně, a tak se problematika ve víru v Boha s ním nese po celý život. Potom, co vše si prožil, se není čemu divit. Bůh má být ten, který by všemu zlu měl zabránit.

Jako student byl velice zbožným člověkem. Modlil se k Bohu a také s ním rozmlouval. Nejvíce se modlil, když mu náhle onemocněla sestra na leukemii. Byla mladá, chytrá a měla dvě děti. Bůh ho nevyslyšel a sestra nemoci podlehla. V tu chvíli přišel zlom, kdy přestal rozmlouvat s Bohem, kdy si uvědomil, že už si nemají, co říct. Smrt jeho sestry nebyla jediná událost, která ho tolik zasáhla, že začal o Bohu pochybovat. Přišla 2. světová válka a s ní 6 milionů zabitých a popravených Židů, včetně dětí.⁹⁹

„Neříkám, že Bůh není, ale modlit se k němu nemohu. Něco musí být. Nepochyboval jsem nikdy o tom, a ani dneska nepochybují. Jsem takový racionalista, že věřím na Pána Boha. Věřím, že někdo musel určit dráhu, po které se otáčejí planety, někdo musel určit, že ženy budou těhotné devět měsíců. Bez toho řádu, který někdo stanovil, by svět nemohl vzniknout ani existovat. Nejsem ateista, ale agnostik... Možná mě Bůh vede, možná nevede, to už nevím...Pro člověka tušení správné cesty je asi všechno, k čemu se může na této zemi dopracovat.“¹⁰⁰

Ve svých knihách se Viktor Fischl snaží o pochopení a nalezení Boha na základě rozhovorů hlavních postav. Ať už to jsou lidé či zvířata. A nebojí se rozmlouvat ani k neživým věcem. Příklad rozmlouvání s lidmi najdeme v knihách *Ulice zvaná Mamila* a *Loučení s Jeruzalémem*. Tyto dvě knihy mají společného vypravěče a zároveň hlavní postavu soudce, který rozmlouvá o Bohu, ať už sám se sebou, nebo se svými přáteli na ulici.¹⁰¹ Rozmlouvání o Bohu se zvířaty najdeme v knize *Kuropění*, kdy hlavní postava moudrého, ačkoli nostalgického soudce promlouvá s kohoutem jménem Pedro, který je vždy plný optimismu. Jejich rozhovory jsou plné skvělých myšlenek, které jsou podány z dvou odlišných úhlů pohledů, ale nakonec v nich nacházíme určitou shodu.¹⁰² Poslední příklad je obsažen v knize *Zátiší s houpacím koněm*, kdy starý muž Michael, dostal od svého přítele Bachracha houpacího koně, kterého pojmenoval Pegas. Jeho vnuk Jigal sedával s dědečkem a sepisoval své postřehy o životě, které mu dědeček vyprávěl. Stal se svědkem i nočních dialogů, kdy dědeček Michael rozmlouval s Pegasem o Bohu. Další ukázkou promlouvání s neživou věcí je kniha *Rozhovory s jabloní*. Těmito knihami se snaží autor dovést čtenáře k hlubšímu zamyšlení a poznání.

⁹⁹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 35

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 36

¹⁰¹ FISCHL, Viktor; *Loučení s Jeruzalémem*, s. 11

¹⁰² FISCHL, Viktor; *Kuropění*, s. 7-8

Postavy Fischlových knih nejsou ve víře stálé. Prochází si různými obdobími, při kterých jejich víra vyhasíná nebo při kterých se proti Bohu obrátí. Ale nikdy se nestane, že by víra v Boha zcela vyhasla. I v těch nejkrutějších chvílích, které nesou jakoukoli životní tragédii, ani v tu chvíli neodmítnou Boha a nevzdají se definitivně své naděje. Víra je v knihách něco, o co se hrdinové neskonale, dlouhodobě až bolestně rvou. Autor naznačuje dva případy uchopení víry, kdy v prvním případě postava stojí proti Bohu, který nedokázal zabránit utrpení, ale postava stále věří v Boží existenci. V druhém případě víra postavy neupadá v žádné situaci.¹⁰³

Asi nejsilnější motiv Boha nalezneme v knize *Dvorní šašci*, kdy pro všechny vězněné znamená jedinou naději na přežití, proto se k němu obrací. V této knize se objevuje v několika podobách. Slouží jako prostředek, který pomáhá s vyrovnáváním se s hrůzami, nadějí na dobrý konec a s přežitím koncentračního tábora. V knize se Bůh stává také nástrojem, který napomáhá vést jednu z hlavních postav k pomstě.

„Bůh byla mámina sukně, pykanec, jež se stačilo ve hrách dotknout jako rohu oltáře, abys byl zachráněn, aby na tebe nikdo nemohl, útočiště, přístav pro loď v bouři, stéblo, po němž tonoucí vztahuje ruku. Každý se obracel k Bohu, každý s ním rozmlouval. Někteří bez ustání, jiní často, někteří jen ve chvílích nejtěžších, ale každý chtěl být v jeho blízkosti aspoň někdy.“¹⁰⁴

I přes všechny útrapy žádný z hrdinů neztratil víru. Ke konci knihy se můžeme přesvědčit o tom, že se víra navrátí. Je poukázáno na to, že Bůh existuje a není tak krutý, jak se zdálo. Každá událost, každá věc, každé zvíře má své místo, cíl a důvod. Všechno má dvě strany mince. Bez pekla není ráj.

„A nejen hvězdy, a nejen já, ale každý z těch tisíců ptáků v korunách stromů, kteří teď začali zpívat, a každý mák a každý cyklámen, kvetoucí na svahu přede mnou, každý motýl a každý kámen, každá hrouda půdy a každé stéblo trávy, všechno, dokonce i hrb na mých zádech, všechno mělo své místo, svůj důvod, svůj předepsaný úkol, svůj vytyčený cíl. Věděl jsem, že nebudu nikdy vědět – i když se nikdy nepřestanu ptát -, co je za tím vším, proč hvězdy krouží ve vesmíru a krvinky v mých žilách, jedno mi však v té chvíli bylo jasné. Že tolik nevýslovné krásy nemohlo být stvořeno bez cíle. A že ti, jimž bylo dopřáno postát v úžasu nad vší tou krásou, nemohli být stvořeni jen pro zábavu toho, který je stvořil. Nebyli tu, jen aby mu sloužili jako dvorní šašci. Nevěděl jsem víc než to. Ale aspoň jsem teď věděl.“¹⁰⁵

¹⁰³ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 88

¹⁰⁴ FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*, s. 52

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 171

3.4 Překladatelská činnost

Mimo jiné obohatil českou literaturu o překladatelskou činnost. Zapojoval se do překladů různých děl, ať už svých nebo cizích.

Ať už jde o jeho vlastní činnost, svými překlady a různými pracemi obohacoval některé publicistické tisky, například Židovské zprávy, Lidové noviny a také Rozhledy. Nejčastěji se věnoval dílům německých autorů žijících v Praze. Během pobytu v britském exilu působil zvláště pro Obzor, Čechoslováka a Mladého Československa.¹⁰⁶

Jeho působnost byla relativně široká. Mezi své překlady řadí překlady z němčiny, francouzštiny, němčiny, finštiny, japonštiny a překlady z čínské poezie. Ale nejdůležitější byly publikace překladů hebrejských.

Obrovská výhoda pro jeho překladatelskou kariéru znamenala emigrace do Izraele. Zpočátku se potýkal s neznalostí hebrejského jazyka, ale dokázal ho velice rychle dohnat.

Díky své získané znalosti hebrejštiny, skvělé orientaci v mateřštině, neskutečnému básnickému nadání a vlohám procítit každou dobu, byl určen k tomu, aby ukázal starozákonní knihy ve světle dalšího jazyka. Pro Viktora to znamenalo nelehký úkol. Nevyhnul se obavám ani váhání. Jeho působnost zasahovala většinou do oblasti poezie. Mezi jeho povedený překlad patří dílo polského básníka Antoniho Slonimského s názvem *Alarm* z roku 1943. Dále se pyšní překlady z německého jazyka padesáti básní Franze Werfla. Zasloužil se také o zařazení krátké básně Franze Kafky *Praha* do básnické sbírky *Pražské procházky*. Co se týče překladů odborné literatury, řadí se k nim dílo spisovatele H. Lichtwitze s názvem *Dějiny sionistického hnutí* z roku 1937 a dílo spisovatele S. Bena Ciona *Průkopníci* z roku 1935.¹⁰⁷

Zasloužil se o překlady biblických textů, jako jsou *Knihy žalmů* z roku 1998 a *Poezie Starého zákona* z roku 2000. Mezi jeho překlady patří i *Píseň písní zvaná Šalamounova – Šír haš-šírím*. Jedná se souběžný hebrejský a český text z roku 1999.¹⁰⁸ Tento text patří mezi několik světových básnických děl, která jsou vnímána jako nesmrtelná. Překlad textu z počátku prvního tisíciletí před naším letopočtem přináší verzi obnovenou a svěží, obohacenou o metafory a příměry. Je plná lásky a vášně, ale zůstává cudnou a posvátnou. Během svého působení v Izraeli se dozvěděl o překladu téhož textu Jaroslavem Seifertem. Svému překladu věnoval už mnoho sil a času, že se rozhodl překlad dokončit.

¹⁰⁶ JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]

¹⁰⁷ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 126

¹⁰⁸ JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]

Ve svém pojednání *O překládání Písně písni* promluvil o této shodě. „*Myslím, že kdybych věděl o Seifertově překladu jen o půl roku dřív, byl bych se asi vzdal myšlenky svůj překlad dokončit.*“¹⁰⁹

I Viktorova díla se zasloužila o překlad do cizích jazyků. Viktor se dnes řadí mezi nejpřekládanější české autory. Největší úspěch v počtu překladů sklidil román *Dvorní šašci*. Překladu do hebrejštiny se dočkaly prakticky všechny jeho romány a povídky.¹¹⁰

4 Ocenění a vyznamenání

Viktor Fischl patřil k významným autorům, kteří byli za svou literární tvorbu častokrát oceněni. Jako ocenění lze brát i to, jak byl oblíbený a uznávaný širokou veřejností.

Svou první literární cenu obdržel už roku 1936 za sbírku básní *Hebrejské melodie*. Sbíрка vyhrála v Lyrické soutěži Melantrichu. Další cenu, kterou vyhrál za svou tvorbu, přišla o dvanáct let později. Jednalo se o první román *Píseň o lítosti*, který neměl konkurenci v soutěži Evropského literárního klubu v roce 1948. K oceněným dílům se přidal i román *Kuropění*, který v roce 1992 obdržel Cenu Egona Hostovského a téhož roku získal také Uznání literárního fondu za celoživotní dílo.¹¹¹

Kromě ocenění se mu dostalo i mnoha důležitých vyznamenání. První vyznamenání získal v roce 1991. Jednalo se o vyznamenání československého Řádu T. G. Masaryka. Další vyznamenání ho čekalo o rok později, kdy obdržel čestné občanství rodného města Hradce Králové. Roku 1994 mu byl udělen čestný doktorát Pedagogické fakulty v Hradci Králové. Dalším vyznamenáním bylo udělení již českého Řádu T. G. Masaryka v roce 1996.¹¹² Roku 1999 mu udělila Fakulta teologických věd v Praze čestný doktorát a posledním vyznamenáním, které obdržel roku 2000, bylo vyznamenání Primus inter pares města Hradce Králové.¹¹³ Jednalo se o pamětní desku s portrétem Viktora Fischla, která mu byla věnována. Byl velice polichocen, přesto doporučil vedení města, aby s odhalením ještě chvíli počkali. Vzápětí byl ujistěn, že odhalením desky není k ničemu zavázán, a proto byla deska následně odhalena.¹¹⁴

¹⁰⁹ KAĎŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 130

¹¹⁰ JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]

¹¹¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 109

¹¹² Tamtéž. s. 108

¹¹³ Tamtéž. s. 109

¹¹⁴ Tamtéž. s. 26

Tak široce uznávaná literární osobnost byla představena veřejnosti v televizních pořadech. Jednalo se o pořady zpracované a poté vysílané Českou televizí. Konkrétně šlo o pořad nazvaný GEN – *Viktor Fischl očima Zeno Dostála*, který vznikl roku 1994 a byl odvysílán na počest Fischlovo úmrtí v červenci roku 2006, tedy necelé 2 měsíce po jeho smrti. ¹¹⁵

Druhý televizní pořad byl zpracovaný roku 1999. Viktor Fischl se stal hostem známého pořadu moderátora Marka Ebena *Na plovárně*. ¹¹⁶

14. října roku 2004 se konalo předávání Ceny Jaroslava Seiferta v pražském Karolinu. Viktor Fischl se předávání zúčastnil jako dvaadevadesátiletý. Cenu mu udělila Nadace Charty 77 za celoživotní dílo. ¹¹⁷ Při předávání ceny vystoupil a přednesl projev, který byl pro přítomné obrovským zážitkem. Během projevu by bylo slyšet i upadnutí té nejlehčí věci. Stál vzpřímeně, promluvil nádhernou češtinou, využil svých zkušeností a schopností ze své diplomatické kariéry, mluvil spatra a neodpustil si pár vtipů. ¹¹⁸

„Chtěl bych jen krátce – ale zato tím vřeleji – poděkovat Chartě – Nadaci Charty – za poctu, která mi byla právě udělena. Cením si té pocty vysoce z několika důvodů. Především jistě proto, že Charta, která mi tuto cenu uděluje, pro mě vždy byla a zůstala organizací, která pro demokracii v této zemi za našich dní udělala víc než snad kdo jiný...jsem velmi, velmi potěšen a poctěn, že dostávám cenu, která je spojena se jménem velikého básníka Jaroslava Seiferta, kterého jsem dobře znal, který v mých počátcích literárních byl mým učitelem...Dělal jsem všelijaké věci za svého dlouhého života, všechno bylo krásné, ale nikdy jsem nepřestal cítit, že moje životní poslání je psát. Psát, vyprávět, vykládat složitosti osudů a životů. A to si přeji velice dělat i nadále až do posledního dechu. ¹¹⁹

Rok 2005 přinesl do jeho života další dvě ocenění. Prvním byla Cena Gratias agit. Byla mu udělena za šíření dobrého jména Československé a později České republiky. Další ocenění neslo název Drahy Jeruzaléma. O rok později se mu dostala veliká pocta, když Mezinárodní astronomická unie nabídla pojmenování jeho jménem planetku číslo 11736. Osvědčení o pojmenování přišlo v roce 2006 a Viktor se mohl pyšnit až vesmírnou slávou. ¹²⁰

¹¹⁵ GEN: Viktor Fischl očima Zeno Dostála; *Česká televize* [online]

¹¹⁶ Na plovárně s Viktorem Fischlem; *Česká televize* [online]

¹¹⁷ KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*, s. 200

¹¹⁸ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 14

¹¹⁹ Tamtéž. s. 202-204

¹²⁰ Tamtéž. s. 234

5 Závěr

V této práci jsem se snažila přiblížit život významného židovského básníka, publicisty, spisovatele a diplomata Viktora Fischla, jehož život poznamenaly historické zvraty 20. století. Viktor Fischl byl nucen emigrovat z Československa a zažil 2. světovou válku na půdě Londýna. Po emigraci do Izraele se stal významným diplomatem a ke své literární tvorbě se vrátil až ve zralém věku.

Viktor Fischl přistupoval ke svým knihám odlišněji, než ostatní spisovatelé 20. století, kteří prožili 2. světovou válku v okupovaném území Československa. To, že nezažil válku na vlastní kůži, se odrazilo i v jeho tvorbě. Svá díla psal jako úvahy o životě, jaký život je a jaký by mohl být. Jeho díla jsou plná tázání se po pravdě, po smyslu života, hledání víry v Boha a lásky, ať už ke svému rodnému městu nebo ke svému osudovému městu Jeruzalému. Také jsou plná vztahů, rodiny a přátelství. Tvorba neobsahuje pouze výpovědi o období během války, ale obsahuje i výpovědi o období předválečném i poválečném.

Práce zahrnuje podrobnější popis autorovy literární tvorby. Jeho strastiplná cesta životem ho poznamenala natolik, že se to obrovsky odráží v jeho tvorbě.

Mým cílem bylo podrobněji rozebrat jednu ze spousty knih jeho tvorby. Pro detailní rozbor jsem si vybrala knihu s názvem *Dvorní šašci*, která patří mezi důležitá díla, která za svůj život sepsal. Jedná se o knihu s tematikou holocaustu, která se stala nedílnou součástí poválečné literatury 20. století. Rozbor obsahuje stručný popis děje, popis postav a jejich životních osudů.

Fischlovo dílo *Dvorní šašci* je sepsané na základě výpovědí bratra Pavla Fischla, ale zbytek příběhu je smyšlený. Ačkoli je děj vymyšlený, dílo je koncipováno jako svědectví o tehdejší době. Dílo je částečným odrazem autorova života. Najdeme v něm situace, které zažil i autor osobně.

Mnoho z děl oslovilo spoustu významných lidí a čtenářů po celém světě, proto byla tvorba Viktora Fischla odměněna několika cenami. Díla nesou mravní poselství nejen pro současnou generaci, ale i pro generaci budoucí. Nesou poselství o trpělivosti, odpovědnosti, hrdosti, vzácných rodinných vztazích a lásce k druhým. Poukazují také na to, čeho se člověk dokáže dopustit na člověku druhém, čeho je člověk schopný a hlavně, čeho bychom se měli do budoucna vyvarovat.

6 Seznam použité literatury

Prameny

LA PNP, fond Viktor Fischl; *Rukopis deníků z roku 1952-53*; Praha

LA PNP, fond Viktor Fischl; *Rukopis básnického souboru Básně II, Tanečnice 1929*; Praha

Primární literatura

FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*; Písek: Elim; 1996

FISCHL, Viktor; *Hovory s Aničkou*; Praha: G plus G; 2009; ISBN 978-80-87060-18-6

FISCHL, Viktor; *Kuropění*; Praha: Garamond; 2005; ISBN 80-86379-93-0

FISCHL, Viktor; *Loučení s Jeruzalémem*; Praha: Melantrich; 1997 ; ISBN 80-7023-247-1

FISCHL, Viktor; *Píseň o lítosti*; Praha: Atlantis; 2001; ISBN 80-7108-048-9

FISCHL, Viktor; *Prstoklady*; Praha: H&H; 2004; ISBN 80-7319-030-3

Sekundární literatura

DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ; *Slovník české prózy 1945-1994*; Ostrava: Sfinga; 1994; ISBN 80-854-9184-2

EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*; Praha: Nakladatelství G plus G; 2002; ISBN 80-86103-53-6

FISCHL, Viktor; *Antonin Dvorak. His achievement*; London: Greenwood Press; 1970; ISBN 9780837139227

FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*; Praha: Nakladatelství Česká expedice; 1996; ISBN 80-85281-42-2

HALAMOVIČKA, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*; Praha: Nakladatelství ARSCI; 2010; ISBN 978-80-7420-012-0

JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*; Hradec Králové: Nakladatelství GARAMON; 2007; ISBN 978-80-86472-31-7

KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*; Praha: Mladá fronta; 2002; ISBN 80-204-0946-7

KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*; Středokluky: vydal Zdeněk Susa; 2009; ISBN 978-80-86057-55-2

Elektronické zdroje

BÍLÝ, Miloš; *Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici* [online]; Zář 01 2012; [cit. 2017-02-27]

Dostupné z: <http://eportal.parlamentnilisty.cz/Articles/5063-hnuti-nezucastnenych-zemi-egyptsky-prezident-zpusobil-skandal-kdyz-verejne-podporil-syrskou-opozici.aspx>

JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]; © 2006-2008 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1222>

GEN: Viktor Fischl očima Zeno Dostála; *Česká televize* [online]; © 1996–2013 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/294383930010084-viktor-fischl-ocima-zenodostala/>

Na plovárně s Viktorem Fischlem; *Česká televize* [online]; © 1996–2013 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/20036816003-na-plovarne-s-viktorem-fischlem/>

O PEN klubu; *PEN Praha* [online]; Praha: České centrum Mezinárodního PEN klubu; © 2011 [cit. 2017-02-20]; Dostupné z: <http://www.pen.cz/cz/o-pen-klubu/>

Články v časopisech

BRAUNOVÁ, Dana; Causa Viktor Fischl; *Reflex: společenský týdeník*; Praha: Ringier ČR; 1991; roč. 2; č. 19; s. 42-44; ISSN 0862-6634

7 Resumé

This work focuses on the life of prominent Czech and Jewish author, Viktor Fischl. He is the author of the post-war literature of the 20th century, which followed up the themes of the Holocaust in his literary works.

Viktor Fischl (Avidor Dagan) was a Czech poet, writer, diplomat and journalist. During World War two he had to live in exile in London and then in Israel since 1949. In my work, I follow his life and his work literary. I was interested in the most important books which dealing with the Holocaust and faith in God.

I'm comparing the methods of his work, his approach to principal character and motives of the Holocaust. In the same part I analyze the book „*Dvorní šašci*“ which isn't based on his own experience of the concentration camps. So I try to find the same symbols between his life and his books.

In the last section I showed his appreciation acquired during his life for his literary works.